

Méhségek és mélységek

Csorján Melitta festészete

Sokan foglalkoznak mostanában a nőművészet kérdéskörével, avagy hogy a női minőség, identitás mennyiben jelent mást, mint az utóbbi évezredek meglehetősen férfiorientált művészeite. Bár a reneszánsz óta a nők folyamatosan jelen vannak az alkotás eme színterén, a XIX. század végéig inkább csak elszigetelt jelenségről beszélhetünk. Pedig voltak olyan kiváló festők közöttük, mint Sofonisba Anguissola – még Michelangelo is elismerte és tanította –, aki II. Fülöp spanyol király mellett volt udvari festő, vagy Lavinia Fontana, aki a XVII. században a pápai udvarban ért el fényes sikereket, nem is szólva Artemisia Gentileschi rendkívül erőteljes művészetéről, mely a caravaggioi stílust vitte tovább. A XX. század ebben a tekintetben is jelentős változásokat hozott: ahogy a társadalom egészében megnőtt a nők szerepvállalása, és egyre többen kezdtek el dolgozni olyan munkakörökben, ami addig szinte kizárólagosan a férfiak számára volt betölthető, ez a különféle művészeti ágakban is visszatükröződött. Egyre nőtt a női orvosok, ügyvédek, tudósok száma, és mára már szinte nincs is olyan foglalkozás, amelyben ne képviselné magát egyaránt a két nem. A képzőművészeti oktatás területén ott tartunk, hogy mára már többségben vannak a hölgyhallgatók. Ez az arányváltozás azt is eredményezi, hogy a nőművészet mint fogalom lassan teljesen elvesztette jelentőségét.

Csorján Melitta festészetében meghatározó elemként van jelen a nőiség mind testi, mind lelki-szellemi vonatkozásában, hallatlan érzékenységében, azonban ez inkább a női minőség kiteljesedése, az anyaság. Az életadás, világra hozás, megtartás, felnevelés, gondoskodás misztériuma. Az *Anyatej-felhők* nőalakjának arcán a melankólia éppúgy jelen van, mint a belső derű, a befelé fordulás; az egyik kéz a keblén nyugszik az anyatej forrására utalva, a másik az ég felé mutat egy fáradt mozdulattal, illetve a piros pöttös bögre felé, amely a hétköznapi létezésre utaló jel. A kékek és vörösek kontrasztjára épül a kép, amelyet finom rózsaszínek, lilák, okkerek oldanak fel. A kék és a vörös Szűz Mária ruhájának színei, a kozmikus lét, illetve a földi, testi valóság benne megtestesülő harmóniáját szimbolizálják. A hason megjelenő, durva öltésekkel varrt seb fájdalmas kalligráfiája, mint egymásra halmozott keresztek, az új életet van hivatva dicsérni.

Talán nem véletlen, hogy a *Bíborka a mennyekbe száll* címet viselő kompozíció is a vörös és kék színekre van felépítve. Ezek a különös gyermekarcok több képén is, különféle összefüggésekben, megjelennek. Rendkívül szuggesztíven tekint a nézőre, tekintete ártatlan és csodálkozó egyszerre, angyalként emelkedik felfelé, míg társa – vagy az előző állapota – a még burokban levő, gondolkodó pózban, még lecsukott szemekkel látható. Az anyafi-

Anyatej-felhők

gurát vad kék gesztusok választják el a gyermektől, erőteljes kézmozdulatokkal megformált teste szétbomlik a fájdalom, látomás hatására.

Az *Érkezés-távozás* a lét örök körfogásának, születésnek, elmúlásnak, újraszületésnek, kibomlásnak és befogadásnak a témáját járja körül a narancsok és vörösek türkizekkel megboldított izzásában. Eltűnik a fenn és a lenn, súlytalan lebegés a színorgiában. Ezt a gondolatot tágitja ki és emeli kozmikus szintűre a *Reina* címet viselő pompázatos alkotás, mely a biológiai létezés gyötrelmeit emeli meg és fordítja át pozitív életigenléssé. A gondosan megformált festmény ecsetkezelése még a művész korábbi korszakát idézi, a kiforrott kompozíció és a gazdag, változatos kolorit, az elmélyültség ennek az időszaknak talán a legkiemelkedőbb szellemi alkotásává teszi.

Ezt a gondolatot fűzi tovább az *Egy lélek esik a földre* című kép is, amelyen egy Szent Család jellegű kompozíció tárul a néző elé. A Mária-alak – minden anya Szűz Mária – kezei szivárványos szárnyakká válva ölelik körül a „földre esettet”, szinte színgömböt

formáznak. A Szent Józsefhez hasonlitos alak egyik kezében csecsemőt tart, a másikkal a női alakra mutat, akinek feje folytatásában egy másik arc bukkan elő. Ez a kétarcúság mindenképpen meggondolkodtató, hiszen több képen is felbukkan – *A festés mámore, Ébredj* – talán tudatalatti utalásképpen arra, hogy mennyi területen kell helytállnia az alkotónak: anya, nő, feleség, tanár és még művész is... A háttérből három kékes-lilás, bámulatosan könnyedén megformált női alak bontakozik ki, talán a sorsszövő párkák is lehetnének, vigyázón tekintenek a jövevényre. Az egész képet könnyed lebegés járja át valahogy olyanképpen, mint ahogyan a tavaszi illatos szélben szállingóznak a kiterített lepedők alkonyati fényben. A Hold ragyogó fénye vigyázza a történéseket. A kis kékes gyermekalakok még nem testesültek meg, de csodálják a már a világra jött kisdedet.

Számomra döbbenetes erejű a *Jöhetne már az álom 1* című alkotás! A szépséges arc függőleges ecsetvonásokból összeálló rendszere az elmosódottságával fantasztikus módon idézi meg azt a pillanatot, amikor az ébrenlét és az álom határán minden olyan tisztán körvonalazódik, teljesen életszerűnek tűnik, annyira, hogy szinte megfogható, mintha jelen lenne, pedig már odaát van. A különös táncot lejtő tornyok a gyermekkori emlékekből bukkannak fel, színesen ragyogva, az emberarcú Hold pedig különös dalt dúdol hozzá.

Merőben más a *Jöhetne már az álom* második darabja. A különös, álló helyzetű triptichon első és utolsó darabjának elkészülte között 15 év telt el. Sok művésznél előfordul, hogy egy művészi problémát több év elmúltával újra elővesznek, továbbgondolnak, de hogy ezt

Jöhetne már az álom 2

egy szerkezetben tegyék és úgy, hogy tökéletes egységet képezzen, sőt a gondolat így teljesebben ki igazán, az meglehetősen ritka. Sőt a stílus, a látásmód, a színekkel való változása is ezt szolgálja. Első látásra egy egész alak bontakozik ki, de mégsem, mert a fej egy párnán fekszik, a törzs az ágy szélén ül, a lábak balettmozdulattal spiccen állnak. Tehát három különböző testhelyzet, a lét három állapota bomlik ki, amely félelmetes erővel, felülről lefelé haladó színbeli burjánzással hirdeti azt, hogy nem lehet olyan mélypont, amiből ne lehetne felállni. A fél szem lezárt, vagy nincs is, de a nyaklánc medálján ott a Buddha szeme, amely egyben Krisztus sebé is, ami tovább lendíti a történetet, és ezzel a segítséggel csak előre lehet lépni, sőt emelkedni a földtől, mert a tánc ezt szolgálja.

Amikor az ember szülővé válik, a gyermekein keresztül újraéli, újraálmodja saját gyermekkorát. Az addig szunnyadó emlékek elemi erővel törnek a felszínre. A furcsa, kedves kis állatok, melyek félig emberkéek is, élnek a maguk kis világát az égbe vezető tornyok között, harsányra festik magukat, lubickolnak a színekben és a gazdag felületekben. Az esernyős macska virágokat szed, a postás macska levelet hoz a fáradt lábú toronynak, a piros kutya a toronyba szeretne feljutni, a *Diszkómacska* eksztázisban tombol. A tornyok és a létrák az ég felé törnek. A magasság és a mélység mindig csábítja az embert, főleg amikor még gyermek, de fél is tőle, a gyönyör és borzongás egyszerre van jelen. A hegycsúcs és a barlang izgatóbb, mint a kettő közötti lét.

Mindenképpen szót kell még ejteni a festői technikáról, mely rendkívül fontos eleme a képi kifejezésnek. Csorján

Melitta a festéket sok esetben kézzel hordja fel a vászonra, ez olyan közvetlenséget, az anyag olyan típusú megéklését jelenti, hogy az érzelmek direkt és nem egy közvetítő útján kerülnek a vászonra, magukon hordozva a kéz legfinomabb rezdüléseit. De a részletek kibontásakor, megfestésekor szükség van egyfajta távolságtartásra, objektivitásra, és ez már az ecset feladata. Az izgalommal telített, gazdag felületek csak akkor tudnak igazán élni, ha a környezetük elcsendesedik, hagyja őket érvényesülni. A feszültségteremtés a kompozícióban csak akkor működik, ha együtt jár vele a feloldás, ahogyan ezt a zenében is tapasztaljuk. Az itt kiállított képeken mindenhol tapasztalható ez a dinamikus egyensúly. Sokan azt mondják, persze akár jószándékúan is, hogy ez a festészet ösztönszerű, abból táplálkozik. A tudatalattiból, tudat felettiből előhozott képeknek viszont láthatóvá kell válniuk, meg kell őket teremteni a semmiből, ahhoz viszont

Érkezés-távozás

mesterségbeli tudás kell, mert mesterség nélkül nincs művészet!

A kiállítás képeiben való elmélyüléskor különös utazásban lehet részünk, egy csodás, mély világ bomlik ki a szemünk láttára, legyőzzük a gravitációt, lebegünk egy éteri térben. Zuhanunk..., de felfelé!

Szepessy Béla

CSORJÁN MELITTA (1978, Székelyhíd) a képzőművészet több ágával is bensőséges kapcsolatot ápoló családból származik, a festészetet hivatásának érzi. Az alapokat Zsugán János festőművésztől sajátította el, majd Bölöni Vilmos grafikus és díszlettervező műtermében készült a képzőművészeti egyetemi felvételijére. A kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémián 2002-ben szerzett festőművészi-vizuális nevelői diplomát. 2001-ben Apáczai ösztöndíjasként a Budapesti Képzőművészeti Egyetem festészeti szakán is tanulhatott Károlyi Zsigmond csoportjában. 2008-tól tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. Bár már Debrecenben él és alkot, illetve a Nyíregyházi Egyetemen tanít, a szülőföldjéhez mélyen kötődve oda gyakran visszajár. 2004 óta alkotótábort (Méhike) is szervez a székelyhídi gyermekeknek, fiataloknak, bátorítva a tehetségeket a művészpálya felfedezésére, választására. Évente több kiállításon vesz részt műveivel Magyarországon és külföldön egyaránt, legutóbbi egyéni tárlata Szlovákiában, Kassán volt 2023 áprilisban a MaJel Rovás Központ Figuratív Galériájában, ennek megnyitóján hangzott el a fenti méltatás. Azóta ugyanez a képanyag Kolozsváron is szerepelt a Szentegyház utcai galériában, illetve augusztus végéig a Székelyhídi Múzeumban, szeptember 2-ától pedig Forró Ágnes kolozsvári alkotóval együtt mutatja be munkáit a Debreceni Egyetem Élettudományi Galériájában. Művésztelepek rendszeres résztvevője, a tavalyi Nemzetközi Hajdúsági Művésztelep nívódíjasa lett. Három gyermek édesanyja.